

ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНИХ УМОВ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ

Боняк А. В.
м. Полтава

Анотація. У статті досліджується суперечливе тлумачення цінностей та концептуального визначення безпеки, а також продемонстровано багатовимірну еkleктику суспільного буття і перспективи соціального простору інтелектуального розвитку. Розглянуто теорію розуміння безпеки та її актуальність для сучасного суспільства.

Ключові слова: безпека, держава, небезпека, суспільство, національна безпека, концепція безпеки.

У сучасному суспільстві проблема забезпечення безпеки людини і суспільства одна з найактуальніших. У соціальній філософії теорія розуміння безпеки об'єктивно вважається кардинальною, так як події останніх років свідчать про те, що сучасне суспільство і людина, як представник техногенного соціального виду, породжує суперечності, провокує глобальні потрясіння, активно впливає на багатовимірний соціальний простір. «Таке розуміння природи людини означає, з одного боку, тлумачення людини як закономірного результату еволюції нашого Всесвіту, а з іншого – одночасно як вихідного пункту цієї еволюції» [1, с. 7]. У зв'язку з цим стає особливо цікавою безпека людини і суспільства. Сучасними вченими досить добре вивчена багатофакторність, варіативність розбалансованість соціальних відносин у фінансово-економічній сфері, але недостатньо повно досліджена в соціальній, політичній і духовній сферах. Актуальність безпеки людини та суспільства обумовлена наступними обставинами:

По-перше, уточненням специфічних взаємодій різних соціально-політичних суб'єктів на суспільне життя, так як, не будучи ізольованими від інших сфер суспільного життя, сфера безпеки є ефективним механізмом урегулювання соціальних конфліктів і ліквідації наслідків конфлікту, розвитку і стабільності.

По-друге, необхідність подолання забруднень, пов'язаних із абсолютизацією впливу державних структур, влади сфери безпеки. Сфера безпеки не є монособ'єктною, що не виключає можливості захоплення широкого круга організацій.

По-третє, наявність певної залежності між характером залучення громадських структур у регулювання сфери безпеки. У цьому випадку громадяни і суспільство є партнерами влади і продуктивно розвиваються інститути безпеки (Ради безпеки, спеціальні служби, антитерористичні комітети, експертні групи), що забезпечують ефективні регулюючі дії соціально-політичних суб'єктів на сферу безпеки.

По-четверте, недостатній ступінь задоволення потреб, інтересів людини і суспільства в ефективній безпеці. Світова фінансово-економічна криза, політичні конфлікти, військові зіткнення продемонстрували об'єктивну залежність між соціальним самопочуттям громадян, якістю державного регулювання і необхідністю досягнення комплексної безпеки. «Безпека (що включає в себе такі цінності, як національна і безпека сім'ї, мир у всьому світі, громадський порядок, ввічливість, повагу до старших, здоров'я, соціальна справедливість, повага до традицій, благополуччя). Цей ціннісний блок головним чином мотивує прагнення до стабільності суспільної системи» [2].

Безпека людини і суспільства передбачає пошук відповідей на питання: що таке безпека і наскільки пізнаване це явище? Беручи ці питання в якості вихідної методологічної основи, важливо підкреслити, що така площина дослідження проблеми передбачає наявність конкретних аспектів прояву у соціальному просторі. При цьому

розуміють, що є необхідність більш детального дослідження сфери безпеки, виявлення принципового розходження щодо окремих моментів, з тими фахівцями, які раніше вже вивчали в самих різних формах безпеку як явище. Звичайно, ті небезпеки, загрози, які мають своє джерело поза суспільством, також знаходяться в сфері дослідницького інтересу, але якраз їх вчені постійно вивчали раніше і продовжують їх осмислювати з урахуванням геополітичних змін, соціально-політичних трансформацій, нових відкриттів і досягнень науково-технічного прогресу. Слід зауважити, що повторення такого шляху не здається перспективним, так як розгляд окремих форм безпеки, їх опис і систематизація – це всього лише перша сходинка до раціональної методології, що дозволяє наблизитися до теорії розуміння безпеки, яка розкриває взаємозв'язок існуючої і суперечливої палітри буття. У спеціальній літературі поняття «безпека», як правило, розуміється по-різному:

- 1) безпека – відсутність небезпек;
- 2) безпека – певна діяльність по забезпеченню, попередженню будь-яких небезпек, загроз (створюються захисні механізми, спеціальні запобіжні дії);
- 3) безпека – усвідомлена потреба, цінність, інтерес, так чи інакше пов'язана з певною метою.

Таке розуміння безпеки можна узагальнити і привести до антропологічного інструменталізму, який стверджує, що безпека завжди пов'язана з певною історичною практикою забезпечення життєдіяльності людини, гарантій виживання і фізичного існування. Але таке визначення безпеки далеко не повністю розкриває сутність складного явища. Незважаючи на те, що категорія «безпека» не так давно увійшла в сучасний науковий лексикон, воно вже має неоднозначну ціннісну інтерпретацію. Основна ідея безпечного існування людини і суспільства завжди розглядалася в контексті соціальних взаємин, що визначали істота тієї чи іншої держави, а надалі таке розуміння знайшло відповідний розвиток, «в двох основних концепціях безпеки: національної і громадської»[3]. Але насправді таких концепцій сучасною наукою розглядається набагато більше (державна, політична, духовна безпека, не кажучи про такі окремі випадки, як продовольча, демографічна, екологічна, біологічна, політична, інформаційна та інші види безпеки).

Фактично той чи інший прояв безпеки взаємопов'язаний з характером небезпечної зміни навколишнього середовища, формуючи тим самим нестійке світовідчуття у людини, соціальних груп і сучасного суспільства. За такою логікою, виходить, що, якби в природному світі не було небезпек, то не було б і проблем, пов'язаних із забезпеченням безпеки. Безпека в такому ключі представляє конкретний, цілком певний результат специфічної діяльності (по нейтралізації, попередження загроз, забезпечення захисту), що дозволяє сформулювати два підходи в розумінні природи безпеки: як прояв об'єктивної природи живих систем зберігати свою цілісність на основі саморегуляції з зовнішнім середовищем завдяки стійкій або нестійкій взаємодії; як суб'єктивна природна захисна реакція або діяльність по створенню певного середовища для свого самозбереження. Безпека – якісна системна властивість органічного життя, яка не тільки забезпечує виживання різних організмів, але і сприяє їх розвитку (у всякому разі, повинно цьому сприяти) [3].

Основною метою будь-якого з цих живих структурних рівнів є його власне виживання за рахунок створення безпечного середовища існування. Цивілізація створила такі елементи для самозбереження і розвитку:

- елементи культури – мова, писемність, релігія, мистецтво, наука, мораль, право;
- елементи соціальності – соціальну ієрархію, різні форми об'єднань і взаємин;
- елементи політики – держава, влада, силові структури, фіскальні органи [5];

- елементи економіки – різні види виробництва, фінанси, ринок.

З урахуванням позитивного сценарію розвитку безпечного світу необхідно в систему національної безпеки закласти принцип постійного пошуку оптимальної стратегії відображення загроз. Визначальним моментом в такій стратегії національної безпеки повинна бути вимога гарантованого руху в безпечній реальності і мирній співпраці. Це означає, що поряд з мобілізаційними елементами безпеки людини і суспільства дуже важливо значення принципово нових елементів, що підтримують конкурентоспроможність і життєздатність суспільства. Для вироблення комплексної безпеки і успішної реалізації її на практиці необхідна відповідна система суспільних відносин, інноваційні структури з елементами громадянського суспільства. Це дозволить контролювати рефлексію спеціалізованих структур на загрози, небезпеки, які виникають, регулювати процес ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, економічних криз, політичних конфліктів, військових зіткнень і соціальних потрясінь. З урахуванням такого концептуального підходу можна сформулювати основну мету політики безпеки, а саме, підтримання стабільності, прогнозування основних соціальних процесів і розумного поєднання внутрішньополітичних, геополітичних, гео економічних, демографічних умов сприятливих для прогресивного розвитку сучасного суспільства.

Склалося традиційне розуміння безпеки як стану захищеності, хоча і змінило форму, але залишилося за змістом домінуючим (не лише в сучасних дослідженнях, а й у практиці забезпечення безпеки).

По-перше, ототожнення захищеності з безпекою є, на думку деяких авторів, результатом методологічного підходу, при якому соціальні та політичні процеси розглядалися не теоретично, а політично (перш за все, у рамках протистояння двох соціальних систем) [6].

По-друге, дослідники звертають увагу на те, що сталося ототожнення безпеки з захищеністю. З переважаючого «охоронного» ухилу об'єктивно слідує антидемократичність внутрішньої політики, яка несе в собі загрозу переростання в тоталітаризм, оскільки органи державної влади можуть без особливих складнощів перемістити акценти з «Охоронних» національних інтересів на власні корпоративні потреби і групові інтереси, далекі від норм моралі і моральної моделі владарювання. Безпека в такому випадку починає ототожнюватися з непорушністю існуючих політичних структур [7].

По-третє, як показує досвід, безпека не може бути зведена виключно до захищеності. Наприклад, до останнього часу основу забезпечення глобальної безпеки становило підтримку стану незахищеності провідних держав від ракетно-ядерного нападу [8].

По-четверте, обмеження дефініції безпеки сферою життєво-важливих інтересів особистості, суспільства і держави демонструє особливість, а не загальність визначення, внаслідок чого закріплена в законі дефініція не може розглядатися як поняття безпеки.

Безпека, як вважають деякі вчені, не може існувати без небезпеки. Більш того, безпека знаходить своє існування лише з появою загроз. Наявність небезпеки не виключає, а, навпаки, передбачає безпеку, яка представляє собою реакцію на те, що виникає і існуючу небезпеку. Чи не співвідноситься безпека з конкретною небезпекою або її співвіднесеність з уявною небезпекою є серйозною деформацією безпеки на самодостатню силу, націлену на забезпечення самої себе, нерідко на шкоду тому, для чого вона спочатку була призначена. Крім того, зведення безпеки до відсутності небезпеки фактично призводить до заперечення розвитку, яке з точки зору відтворення системи може розглядатися як небезпека.

Таким чином, безпеку людини і суспільства (комплексна безпека), ілюструє

мозаїчність смислових значень цього складного явища, що наочно доводить факт осягнення сутності феномену безпеки, її понятійного визначення, і особливо, комплексної безпеки.

Список використаної література

1. Лебедев С.А. Багатовимірна людина: онтологія і методологія дослідження / С.А. Лебедев, Ф.В. Лазарев. – М.: Видавництво Московського університету, 2010. – 96 с.
2. Степанянець М.Т. Культура як гарант безпеки / М.Т. Степанянець // Питання філософії. – 2012. – № 1. – С. 3–13.
3. Вікторів А.Ш. Введення в соціологію безпеки / А.Ш. Вікторів. – М.: Канон+, РООІ «Реабілітація», 2008. – 568 с.
4. Актуальні проблеми національної безпеки / Под ред. В.Ф. Ніцевич, В.А. Труханова. – Саратов: СВІРХБЗ, 2002. – 325 с.
5. Петров С.І. Політика і забезпечення національної безпеки / С.І. Петров. – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-ту, 2006. – 158 с.
6. Дугін А.Г. Основи геополітики / А.Г. Дугін. – М.: Арктогея-центр, 2000. – 928 с.
7. Гегель Г. Феноменологія духу. Філософія історії / Георг Вільгельм Фрідріх Гегель. – М.: Ексмо, 2007. – 880 с.
8. Наукові праці професора А.Г. Арбатова. – Режим доступу: <http://www.carnegi.ru>. – Дата доступу: 11.11.2009.

БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ ПІД ЧАС КУЛЬТПОХОДІВ

*Кокарева А. В.
м. Полтава*

***Анотація.** У даній статті розглядається проблема безпеки туристичної подорожі та різного виду культпоходів. Розкриваються основні загрози життю людини та фактори небезпеки, які чекають людей під час мандрівки.*

***Ключові слова:** турист, подорож, безпека, небезпека, туристична фірма, закон.*

На сьогодні туризм набуває великого попиту, тому постає проблема безпеки мандрівника в усіх її проявах. У наш час усі газети, журнали новини, відомі люди займаються дослідженням туризму та проблем, пов'язаних даною темою. Найвідоміші з них: Мальська М. П., Кириак В. Ф., Котлер Ф., Рітчі Дж., та багато інших.

Метою даної статті є розкрити особливості туристичного відпочинку та показати основні проблеми, з якими може зіткнутися людина.

В останні роки все більше людей, які подорожують, отримують проблеми зі здоров'ям та втрачають особисті речі. Туристичні фірми, до яких звертаються туристи, не надають потрібної інформації щодо подорожі та повного забезпечення нешкодженості. Також турагенції не проводять роботу щодо виявлення небезпечних регіонів різного характеру для туристів. Так через такі незнання люди потрапляють у регіони внутрішньополітичних зіткнень, бойових дій; стають жертвами злочинів та природних катастроф різного характеру.

Туристи часто перебувають у незнайомій місцевості, яка відрізняється від міста проживання, тому люди знаходяться під впливом різних факторів та загроз. Вони не у повній мірі знають традиції, побут, мову тієї країни, де знаходяться. Також туристи не мають щеплень від багатьох хвороб, не пристосовані до проживання у водних, пустинних чи гірських місцевостях.

У туризмі, під безпекою, розуміється особиста безпека туристів, збереження їхнього майна та природного середовища під час подорожей. Люди, які збираються подорожувати, повинні уважно ознайомитися зі сферами послуг, які надають